

ŽÁNRE ANGLICKY PÍSANÉHO SPRAVODAJSTVA – I

JURAJ VOJTEK

K l ú č o v é s l o v á: spravodajské a stanoviskové texty – pojem správa – hard news a soft news (resp. fičer) – štruktúra obrátenej pyramídy – jej komponenty – neexistencia štandardizovaných podôb soft news

Moderná teória a prax anglicky písaného novinárstva vychádza o. i. z výroku tvorcu *The Manchester Guardianu* (súčasného *The Guardianu*) Charlesa Prestwicha Scotta (1846–1932): „V komentári má človek voľnú ruku, fakty sú však posvätné. Propagandu treba zavrhnúť. Hlas protivníkov... si treba vypočuť... Je správne, ak je človek úprimný, ešte lepšie je, ak je nestranný.“¹ V jeho duchu novinársky celok rozdeľuje na 1. spravodajské a 2. stanoviskové (názorové, prípadne postojové) strany. V prvých sa novinári majú usilovať o objektívnosť; subjektívne názory, typické pre stanoviskové výpovede, treba uverejňovať samostatne, na vopred určených stranách, alebo ich nejako označovať, aby čitateľ vedel, čo číta. Už z členenia výtlačku má teda byť jasné, čo je fakt stvárný novinárom do správy a čo je jeho hodnotenie, v ktorom sa síce vychádza z faktu či z faktov, ale kde sa z neho, resp. z nich robia subjektívne závery.

Veci však nie sú až také jednoduché, ako sa neraz podávajú. Väčšina anglických a amerických novinovedcov si uvedomuje, že absolútna objektívnosť sa dosiahnuť nedá, lebo je napríklad podmienená mierou poznania, ktoré nikdy nie je úplné. Navyše, novinár ako každý spoločenský tvor si buduje istú hodnotovú sústavu, do ktorej patria napríklad aj predsudky. A predovšetkým: každá novinárska výpoveď je subjektívny odraz objektívnej reality. V tejto súvislosti nebude od veci citovať Henryho R. Lucea (1898–1967), legendárneho tvorcu spravodajského týždenníka *Time*, ktorý od založenia v roku 1923 vedome spája informáciu s jej interpretáciou: „Ukážte mi človeka, ktorý sa považuje za objektívneho, a ja vám ukážem človeka, ktorý klame seba.“² Tento výrok možno doplniť konštatovaním ďalšieho amerického autora: „Aj keď sa správa opiera o fakty, pravdu nenahrádza, a teda nie je objektívnym záznamom udalostí, aj keď sa novinári silou-mocou snažia byť féroví a vyvážení.“³ Absolútna objektívnosť by predpokladala nielen novinárovu (redaktorovu) nezávislosť od neho samého, ale aj od organizovaného sociálneho systému (oddelenia, redakcie, nadredakčného systému), do ktorého patrí, od subjektov, ktoré ho riadia, od objektov, ktoré zasa riadi on, či periodika od vydavateľa, vydavateľstva, trhu a pod. Absolútna objektívnosť je teda ideál, ku ktorému sa seriózny novinár, redaktor i redakcia majú snažiť priblížiť čo najviac, aj keď ho celkom nikdy nedosiahnu.

Jestvujú však isté princípy, ktoré novinárovi umožňujú, aby bol relatívne objektívny. Predovšetkým by sa mal o objektívnosť vedome usilovať, teda nemal by byť vedome neobjektívny (čiže stranícky) či predpojatý. Okrem toho sa vyvinuli užšie tvorivé

¹MERRILL, J. C.: *The Elite Press. Great newspapers of the world.* New York – Toronto – London, Pitman Publishing Corporation 1968, s. 167.

²BERNER, R. T.: *The Process of Writing News.* Boston – London – Toronto – Sydney – Tokyo – Singapore, Allyn and Bacon 1992, s. 11.

³BERNER, R. T.: *The Process of Writing News.* C. d., s. 15.

zásady, napríklad princíp, že tam, kde jestvujú protichodné pohľady na vec, treba uviesť všetky, inak novinár riskuje, že sa – či už vedome, alebo podvedome – stane hlásateľom jediného.

Ako príklad nezaujatej novinárskej výpovede uvádzame ukážku z londýnskych *Times*, v ktorej chýbajú akékoľvek komentujúce prvky a zdroj každého dôležitého faktu sa dôsledne uvádza:

„A ‚large number‘ of Yugoslav troops have begun withdrawing from the southern province of Kosovo, a Yugoslav army officer said. On Monday, the army’s Supreme Command said it had ended operations against Kosovo Liberation Army rebels in Kosovo and ordered a partial withdrawal of its troops. NATO said it had seen no sign of any immediate pullout and that a partial withdrawal was not enough to fulfil NATO’s conditions for an end to its bombing campaign. The reported withdrawal came after NATO aimed the bulk of overnight bombing raids at Yugoslav troops in Kosovo, the alliance said. The attacks had struck at armour, military vehicles, artillery, a tunnel complex and troops on the ground.“⁴

Preklad:

„Veľký počet juhoslovanského vojska sa začal sťahovať z juhu kosovskej provincie, vyhlásil dôstojník juhoslovanskej armády. V pondelok predstaviteľ vrchného veliteľstva uviedol, že armáda skončila operácie proti povstalcov z Kosovskej oslobodzovacej armády a vrchné veliteľstvo vydalo rozkaz čiastočne sťahovať svoje vojská. NATO namietlo, že nijaké náznaky okamžitého sťahovania nevidí a že na splnenie jeho podmienok na zastavenie bombardovania čiastočné sťahovanie nestačí. Aliancia upozornila, že údajné sťahovanie prišlo po tom, čo NATO začalo nalietavať na juhoslovanské vojská v Kosove najmä v noci. Útoky zasiahli obrnené prostriedky, vojenské vozidlá, delostrelectvo, zákopové komplexy a pozemné vojská.“

(Všimnime si, koľko ráz sa tu v origináli opakuje slovo *said*, teda *povedal*, za ktorým nasleduje zdroj informácie. V preklade sa ekvivalent nedá ponechať, lebo na rozdiel od angličtiny sa v slovenčine vyskytuje zriedkavejšie, a preto pri väčšom výskyte by stylisticky pôsobil fádne. Už z tohto príkladu je zrejmé, že jazykové zvyklosti v uvádzaných jazykoch sú rozdielne. Aj preto si dovoľujeme upozorniť, že preklady anglických originálov do slovenčiny chcú rešpektovať zákonitosti cieľového jazyka, aj keď sa tým môže ochudobňovať názornosť príkladu pre čitateľa neovládajúceho angličtinu.)

Striktne oddeľovať fakt od jeho komentovania, resp. od názoru na fakt, po ktorom väčšina anglicky písanej novinovedy volá, sa napokon nedá vždy. Ak má moderné novinárstvo, vrátane anglicky písaného, plniť v spoločnosti orientačné úlohy, musí jednostrannosti podobného prístupu preklenovať. Preto jestvuje niečo ako interpretácia faktu (od ktorej, mimochodom, dostalo pomenovanie celé žurnalistické hnutie, tzv. interpretatívne, v angličtine Interpretative Journalism), teda akési jeho rozšifrovanie uľahčujúce čitateľovi pochopiť súvislosti jednotlivostí. Ide o to, aby aj interpretácia bola čo najneustrannejšia, aby sa nezneužívala v prospech jediného výkladu, jedinej ‚pravdy‘. Hranice medzi interpretatívnou a stanoviskovou výpoveďou sú neraz veľmi krehké, čo potvrdzuje aj americký rozhlasový komentátor Elmer David: „Som presvedčený, že v súčasnosti sa čoraz viac presadzuje interpretatívnosť. Lenže ako ju účinne dosiahnuť, a nie v stĺpkoch či v rozhlasových komentároch, prípadne na strane stanoviskových textov, ale na *titulnej strane*, to ešte len treba vyriešiť...“⁵

Od svojho vzniku novinárstvo vždy plnilo najmä informačnú funkciu. Aby publikum recipovalo informácie v takom zmysle, ako to novinár chcel, a aby mu vnímanie uľahčilo, museli novinárske výpovede nadobudnúť isté obsahové i formové danos-

⁴The Times 1998, č. 66, 361, s. 16.

⁵Podľa MOTT, F. L.: The News in America. Cambridge, Massachusetts, Harvard University Press 1962.

ti, ktorými sa vydělili, napríklad od – nenovinárskych. Táto podoba, resp. konvencia, našla výraz v novinárskom spravodajstve i v nespravodajských výpovediach ako množinách istých žánrov či foriem.

Ako sme už naznačili, anglicky **písaná novinárska konvencia nečlení žánre rovnako ako naša (teda na spravodajské a publicistické), ale popri spravodajstve pozná stanoviskové (názorové či postojové) výpovede**. Na rozdiel od spravodajstva, v ktorom sa treba usilovať o vecnosť, nezaujatosť, férovosť a maximálne možnú či dosiahnuteľnú objektívnosť, v stanoviskových výpovediach sa subjektívny názor nielenže povoľuje, ale sa priamo predpokladá; oba druhy výpovedí sa pritom publikujú v novinárskom celku zväčša samostatne, aby už z ich odlúčenia bolo jasné, kde má čitateľ očakávať objektívny či aspoň objektivizovaný prístup a kde prístup subjektívny. A aj tam, kde sa prípadne publikujú spoločne (napr. na strane či dvojstrane), stanoviskové či postojové výpovede sa na rozdiel od spravodajských za také priamo slovne (napr. *Editorial*, *Opinion*, resp. *Analysis*, *News Analysis*, prípadne *Commentary*) či nepriamo (graficky, predovšetkým iným typom písma) označujú. U čitateľa tak vzniká akýsi podmienený reflex, lebo vie, kde môže čo hľadať a čo môže od novinárskej výpovede očakávať – či fakt, resp. fakty, alebo názor, a navyše aj názor koho (redakcie, jej vydavateľa, resp. podpísaného autora).

V nasledujúcich riadkoch sa pokúsime načrtnúť systematiku anglicky písaných spravodajských žánrov. Vyjdeme z pôvodných definícií, ktoré budeme hľadať predovšetkým v tamojšej novinovednej literatúre. Keďže ucelené dielo na túto tému nepoznáme (a z rozhovorov s tamojšími teoretikmi možno uzatvárať, že ani nejestvuje), pomôžeme si 1. odbornými, ale aj 2. lingvistickými slovníkmi. Pousilujeme sa zistiť, čo pod pojmom *news* rozumejú špecializované encyklopédie, slovníky a glosáre (teda príručky z oblasti prostriedkov masovej komunikácie) a čo bežné, výkladové slovníky angličtiny. Len na slovníky sa, samozrejme, neobmedzíme, ale narábať budeme aj teoretickou, teda novinovednou literatúrou. Navyše, tam, kde sa to bude dať a kde na to budú stačiť naše sily, nemienime zabúdať, že moderná angličtina jestvuje v niekoľkých podobách, predovšetkým v britskej a v americkej.

V nasledujúcich riadkoch sa pokúsime priblížiť zásady tvorby anglicky písaného spravodajstva. Nie preto, aby sme ho povyšovali na vzor, ktorý treba za každú cenu nasledovať. Naše novinarstvo (vrátane spravodajstva) musí vychádzať z vlastných tradícií a zdrojov, ibaže rozvíjať, a teda aj prekonávať ich musí v dotyku s inonárodným spravodajstvom, najmä z novinársky najvyspelejších krajín.

Základ novinarstva v anglických a amerických masmédiách tvorí spravodajstvo. To však nevylučuje existenciu periodík stanoviskovo-spravodajských, teda takých, ktoré si potrpia predovšetkým na stanoviskovú, čiže nespravodajskú zložku novinárskeho celku. **Vydavatelia, šéfredaktori, ale aj radoví redaktori tam rýchlo pochopili, že verejnosť má právo na informácie vlastne bez obmedzenia a že ak spravodajstvo má byť účinné, musí spĺňať isté danosti.**

Na prekvapenie žánrológia nie je v anglicky písanej literatúre natolko rozpracovaná, ako by sa dalo na základe početnosti kníh o spravodajstve súdiť. Do istej miery to zrejme súvisí s dosť pragmatickým pohľadom na túto činnosť. Početná literatúra o spravodajstve je zameraná predovšetkým prakticisticky – inštruuje, ako treba spravodajstvo písať a (prípadne) apretovať. Je však taká prepracovaná a názorná, že ju právom možno tamojším novinárom závidieť.

Keďže žánrológia spravodajstva sa tam chápe najmä ako metodiky jeho tvorby, neprekvapuje, že často ani v základných príručkách sa s definíciou správy alebo nestretávame, alebo má dosť nízku úroveň. Ako príklad uvedieme americkú špecializovanú encyklopédiu novinárstva, dielo inak užitočné a určite pozoruhodné, kde sa pojem *správa* vysvetľuje nasledovne: „Pôvodne *správa* znamenala *novinku*, potom *informáciu*. Slovo *správa* sa utvorilo v 16. storočí, aby sa vyjadril rozdiel medzi príležitostným šírením informácií a cieľavedomým zbieraním a spracúvaním čerstvých informácií (Edwin Emery). V koloniálnych novinách (rozumej amerických, pozn. J. V.) bola správa históriou súčasnosti; v televíznej sieti je rozžutou historikou. Správa je premenlivá, môže mať akýkoľvek tvar, pre ktorý sa tlač rozhodne (Gerald W. Johnson)... To, čo je správa, závisí od času, miesta a ľudí, ktorých sa týka, píše Johnson v diele *Čo je správa?* „Správu formuje minulosť i budúcnosť... Formuje ju životné prostredie... môže niečo nafúknuť, ale aj tlmiť...“ „Povinnosťou novin je správy publikovať a robiť humbug“, poznamenali *Chicago Times* v roku 1861. „Ženy, fuky a zločiny sú správou vždy“, napísal Stanley Walker v *City Editor*.“⁶ Je zrejmé, že táto charakteristika správy podobnému dielu nielenže nepristane, ale ani tento žánr bližšie neurčuje.

Na rozdiel od Donalda Panetha je Mitchell Stephens „iba“ historik novinárstva. V obdivuhodných dejinách spravodajstva (jedných z prvých, ak nie vôbec prvých) považuje za správu „novú informáciu o niečom, čo verejnosť zaujíma a s čím sa jej časť stotožní“.⁷

Ďalšiu definíciu a charakteristiku sme vybrali z najrozsiahlejšieho a najobsažnejšieho, ale aj najreprezentatívnejšieho slovníka anglického jazyka, právom považovaného za vrchol jeho lexikografie. Pod heslom *správa* (*News*) uvádza: „Zvest; záznam či oznam o čerstvých udalostiach alebo príhodách, ktoré sa k nám dostávajú alebo k nám prichádzajú ako nové informácie; nové udalosti ako predmet písomnej či ústnej výpovede.“⁸

Napokon sa dostávame – aspoň podľa nás – k najlepšej definícii, akú sme v anglicky písanej literatúre našli. Podľa nej „správa je časový záznam o udalostiach, faktoch a názoroch, ktoré *zaujímajú významné množstvo ľudí*“.⁹ Prečo ju považujeme za najlepšiu? Lebo poukazuje na skutočnosť, že správa

1. je odraz (subjektívny) niečoho,
2. aktuálny (teda nie hocijaký) a napokon
3. taký aktuálny odraz, ktorý zaujíma istú množinu potenciálnych čitateľov, poslucháčov či divákov.

Uvedené citáty chceli naznačiť, že slovenská žánrológia spravodajstva za anglicky písanou nezaostáva, skôr naopak.

⁶PANETH, D.: The Encyclopedia of American Journalism. New York, Facts on File Publications, Inc. 1983, s. 324.

⁷STEPHEN, M.: A History of News. From the Drum to the Satellite. Harmondsworth, Middlesex, Penguin Books Ltd. 1989, s. 9.

⁸The Compact Edition of the Oxford English Dictionary. Complete Text Reproduced Micrographically. Volume 1, A–O. Glasgow – New York – Toronto – Melbourne – Wellington – Cape Town – Salisbury – Ibadan – Nairobi – Dar es Salaam – Lusaca – Addis Ababa – Bombay – Calcutta – Madras – Karachi – Lahore – Dacca – Kuala Lumpur – Singapore – Hong Kong, Oxford University Press 1971, s. 1920.

⁹RIVERS, W. L. – WORK, A. R.: Writing for the Media. Mountain View, CA 94041, Mayfield Publishing Company 1988, s. 17.

Teória i prax týchto novinárstiev teda málokedy správu definuje, a ešte zriedkavejšie to robí šťastne, zato pomerne často vyratúva jej náležitosti, atribúty či hodnoty (News Values), za ktoré považuje:

1. časovosť (timeliness),

správa je novosť, novinka, preto väčšina jej prvých viet obsahuje slová ako *dnes*, *zajtra*, prípadne *včera*, niekedy aj *minulý týždeň* či dokonca *minulý mesiac* (vtedy sa však vyžaduje istý aktualizčný moment udalosti, lebo na vec sa treba pozrieť z bezprostredného („dnešného“) pohľadu;

2. blízkosť (proximity),

čím je čitateľ k udalosti bližšie, tým je preňho zaujímavejšia, a naopak, čím ďalej od mesta či regiónu, na ktorom a pre ktorý noviny vychádzajú, sa udalosť stala, tým je „menej“ správou a aj preto na celoštátne a medzinárodné udalosti by spravodajca mal hľadieť cez „miestnu, lokálnu“ prizmu (anglicky písaná žurnalistika má na to aj pojem – *localizing*); treba poznamenať, že tento atribút sa najmä v americkom spravodajstve uplatňuje veľmi silne (najmä vo vzťahu k zahraničiu);

3. prominentnosť (prominence),

čím má osoba v spoločnosti vyššie postavenie, tým je spravodajsky cennejšia (činy radového občana nezvyknú byť zaujímavé, zato prezidentove áno).

Niektorí teoretici k uvedeným atribútom priradujú predovšetkým:

4. dôsledok, resp. dosah (consequence),

udalosť, ktorá ovplyvňuje početné skupiny ľudí, má veľkú spravodajskú „hodnotu“, náboj (napr. vypuknutie vojny, rozličné prírodné katastrofy, ale aj: neúspech popredného športovca na skúške je pre verejnosť zaujímavejší než radového študenta, lebo nezdarom môže trpieť výkon mužstva, do ktorého hviezda patrí;

5. ľudský záujem (human interest),

všetko nezvyčajné, výnimočné, všetko, čo sa vymyká z priemeru, z každodennej šedivosti, všetko, čo vyvoláva emócie, je pre čitateľa príťažlivé, teda zaujímajú ho najmä udalosti, ktoré majú tzv. ľudskú dimenziu a

6. konflikt (conflict),

lebo obsahuje napätie, prekvapenie, neistotu a tým prebúdza zvedavosť.¹⁰

Tu treba zdôrazniť, že rôzne učebnice uvádzajú rôzne zoznamy atribútov správ. Tak profesor Wallace B. Eberhard z Univerzity v Georgii narátal v 14 amerických učebniciach o metodikách tvorby spravodajstva takýchto atribútov až 42.¹¹ Už z toh-

¹⁰FERGUSON, D. L. – PATTEN, J.: Journalism Today! An Introduction. Skokie, IL 60077, NTC National Textbook Co., s. 10 –13.

¹¹Konkrétne: 1. timeliness (časovosť), 2. proximity – nearness (blízkosť), 3. prominence – eminence (prominentnosť – eminentnosť), 4. change (zmena), 5. action (akčnosť), 6. audience (diváctvo, publikum), 7. impact (účink, vplyv, dosah), 8. unusualness (neobvyklosť, nezvyčajnosť), 9. conflict (konflikt), 10. significance (významnosť), 11. magnitude (veľkosť, rozsah), 12. human interest (ľudský záujem), 13. consequence – probable consequence (dôsledok – pravdepodobný dôsledok), 14. sex (sex), 15. children (deti), 16. animals (zvieratá), 17. tragedy (tragickosť), 18. oddities – bizarreness – novelty – rarity (zvláštnosť – bizarnosť – novosť – raritnosť), 19. interest (záujem), 20. importance (dôležitosť), 21. economic impact (ekonomický dosah, vplyv), 22. familiarity (famiľiarnosť, známosť), 23. humor (humor), 24. pathos – pathos/bathos (patetickosť, dojímavosť, dojemnosť/smiešnosť), 25. currency (peniaze), 26. emotional stimulus – emotion (emocionálny podnet – emócie), 27. accuracy (presnosť, precíznosť, správnosť), 28. certainty (istota), 29. explanation (výmena názorov, diskusia, debata), 30. clarity (jasnosť, zrejmosť), 31. sensationalism (senzačnosť), 32. suspense (napätie, neistota), 33. objectivity (objektívnosť, objektívna existencia), 34. conciseness (stručnosť, koncíznosť), 35. irony

to množstva vidieť, že viacerí autori si vytvárajú vlastné triedenia, aj keď, samozrejme, niektoré atribúty, najmä vyššie uvádzané, sa objavujú u viacerých.

Aká je však štruktúra správy v anglicky písaných žurnalistikách?

Predovšetkým treba zdôrazniť, že nejednotlivá, pričom jej druh závisí od toho, či ide o 1. tzv. *hard news* (doslova *ťažká*, voľne preložené aj *striktná*, *jednoznačná správa*, alebo *ozajstná správa*, prípadne *správa v pravom zmysle slova*, pozn. J. V.), niekedy aj *straight news* (*logická*, *rýdza správa*) a 2. *soft news* (voľne *ľahká správa*, *zaujímavosť*, *kuriozita*).

Kontrast *hard news* a *soft news* uvádzame aj preto, lebo – ako ešte uvidíme – nás privedie k ďalšiemu spravodajskému žánru – k tzv. *fíču* (*feature*). *Hard news* sa v americkej špecializovanej encyklopedickej príručke charakterizuje ako „záznam o časovej (aktuálnej) a/alebo významnej udalosti“.¹² Nebude vari ťažké dohodnúť sa na závere, že táto definícia je príliš všeobecná, a preto nie práve najvýstižnejšia. Ďalšie americké štandardné učebnice definujú tento druh správy raz ako „referovanie o postupoch vlády či biznisu; alebo informovanie o takej udalosti, akou je zločin, nehoda či prejav. Významnú úlohu v nej často hrá prvok času“.¹³ (A odkazujú čitateľa na *soft news*, pričom niekedy *hard news* stavajú do kontrastu práve s *fíčrom*.¹⁴) Britský teoretik a praktik pod pojmom *hard news* rozumie „správu, ktorá sa sústreďuje na (otázky, doplnil J. V.) kto, čo, kde, kedy a prečo, spočíva na faktickom detaile a citátoch a obsahuje len málo opisov, autorských komentárov či analýz.“¹⁵ A rovnako odkazuje na *soft news*. Ukazuje sa teda, že za *hard news* možno považovať záznam o významných spoločenských udalostiach: o činnosti vlády, domáciach, ale aj zahraničných skutočnostiach, o hospodárstve, zločinoch, životnom prostredí, vede a školstve a pod., ktoré ovplyvňujú široké okruhy obyvateľstva (čitateľstva). Pozrime sa však, čo pre zmenu tí istí autori rozumejú v citovaných dielach pod označením *soft news*. Pre Richarda Weinera je to „fíčer a iná novinárska výpoveď, ktorá nie je nástojčivá (rozumej z hľadiska uverejnenia, pozn. J. V.) a neviaže sa na presne stanovený čas či na najvýznamnejšiu udalosť (a v zátvorke odkazuje na *hard news*, pozn. J. V.)“.¹⁶ Aspekt časovosti či aktuálnosti v nej teda nehrá takú významnú úlohu ako v prípade jej náprotivka (čiže *hard news*). Tzv. missourská skupina teoretikov, Brian S. Brooks, George Kennedy, Daryl R. Moen a Don Ranly, vymedzuje pojem *soft news* slovami: je to „článok o trendoch, osobnostiach či životnom štýle. Prvok času

(ironickosť), 36. drama (dramatickosť), surprise (prekvapivosť), 37. identification (identifikácia), 38. concreteness (konkrétnosť), 39. personality (osobnosť), 40. progress (vývoj, pokrok), 41. disaster (katastrofickosť, pohroma, nešťastie), 42. news balance (vyváženosť správy).

EBERHARD, W. B.: „News Value“ Treatments Are Far from Consistent among Newswriting Texts. In: *Journalism Educator*, 37, No 1 (Spring 1982); 9–11, 50.

Podľa BERNER, R. T.: *The Process of Writing News*. C. d., s. 15.

¹²WEINER, R.: *Webster's New World Dictionary of Media Communications*. Revised and Updated. New York, NY 10019, Macmillan 1996, s. 278.

¹³BROOKS, B. S. – KENNEDY, G. – MOEN, D. R. – RANLY, D.: *News Reporting & Writing*. New York, St. Martin's Press, 1992, s. 575.

¹⁴HARRIGAN, J. T.: *The Editorial Eye*. New York, St. Martin's Press 1993, s. 413 a

MENCHER, M.: *News Reporting and Writing*. Madison, Wisconsin – Dubuque, Iowa, WCB Brown and Benchmark Publishers 1994, s. 611.

¹⁵KEEBLE, R.: *The Newspapers Handbook*. London and New York, Routledge 1994, s. 304.

¹⁶WEINER, R.: *Webster's New World Dictionary of Media Communications*. Revised and Updated. C. d., s. 566.

tu často nehrá dôležitú úlohu“.¹⁷ Jane T. Harriganová pojem *soft news* neuvádza, za pendant *hard news* považuje *feature*. Angličan Richard Keeble charakterizuje *soft news* ako „odľahčenú správu, ktorá je farbistejšia, vtipnejšia a väčšmi stavia na úvahovosti ako v prípade *hard news*“.¹⁸ S výnimkou prvej (z encyklopédie, pozn. J. V.) uvedené charakteristiky pochádzajú z glosárov uverejnených na konci príručiek; už aj preto prekvapuje ich pestrosť či mnohorakosť. Isteže, ťažko predpokladať, že odborníci sa dohodnú na jedinej definícii, jednako by sme očakávali, že aspoň niekoľkí sa k niektorej priklonia.

Pomôžme si teda definíciou, ktorá prekračuje glosár. Dozvedáme sa, že fičér „je novinársky článok, pre ktorý je typická orginálnosť a popisnosť. Niektoré fičre chcú zabávať a prinášajú málo informácií. Iné informujú a slabo zabávajú. Najlepšie spájajú oba zretele“.¹⁹ **Za soft news možno teda považovať záznam, resp. „referát“ o udalosti, ideofakte a pod., ktorý nemusí byť časový a ani nemusí ovplyvňovať početné vrstvy občanov (čitateľov), a jediné, čo ho spája s novinárskymi útvarmi rovnakého druhu, je skutočnosť, že uspokojí zvedavosť ľudí (čitateľstva).** „Nasycuje“ ľudskú všetečnosť, sympatiu, skepsu či zmysel pre zábavu.

Vráťme sa však k spomínanému kontrastu *hard news* a *soft news*, ktorý nám bezpochyby pomôže lepšie pochopiť oba druhy správy. „Medzi *hard news* patria aktuálne správy o udalostiach či konfliktoch, ktoré sa práve stali či sa majú stať ako zločiny, požiare, stretnutia, protestné demonštrácie, vystúpenia a svedectvá na súdnych pojednávaniach. V ich prípade sa vyžaduje predovšetkým striktný záznam toho, čo sa stalo, prečo sa to stalo a ako to ovplyvní čitateľov. Tieto správy sú neodkladné.

Soft news sa často charakterizuje ako správa, ktorá zabáva či informuje s dôrazom na stránku emocionálnosti či nezvyčajnosti a menej na neodkladnosť. Napríklad profil človeka, ktorý navrhuje dizajn lietadiel či fičér o účinku stravy možno považovať za *soft news*. *Soft news* môžu byť aj fičre, ktoré sa zameriavajú na ľudí, miesta či problémy ovplyvňujúce život čitateľov. Za *soft news* možno pokladať správu o tom, že rastie počet novonarodeniatok, ktoré trpia na AIDS. Nie je to správa menej dôležitá, ale ani to nie je správa o udalosti, ktorá sa stala v noci.“²⁰ A aby rozdiel medzi *hard news* a *soft news* bol čo najplastickejší, uvedieme ešte jeden citát: „*Hard news* uvádza menej vzrušujúce, zato analyticky hlbšie udalosti zo spoločenského života, hospodárstva, sociálnych problémov, z vedy a pod.; a *soft news* je to, čo každý redaktor ihneď spozná, lebo to jeho čitateľa zaujme, a teda je to pre jeho noviny ‚dôležité‘.“²¹

Ako napokon už názov prezrádza, **soft news odľahčuje vážnosť, triezvosť a vecnosť hard news.** „Tento druh rukopisu... predstavuje šalát alebo zákusok žurnalistickkej potravy – drobná maškrtka je tu navyše preto, aby sa ťažšie kúsky jedla dali ľahšie stráviť“.²² Teória americkej žurnalistiky preto pripisuje *soft news* zábavný charakter,

¹⁷BROOKS, B. S. – KENNEDY, G. – MOEN, D. R. – RANLY, D. : News Reporting & Writing. C. d., s. 578.

¹⁸KEEBLE, R.: The Newspapers Handbook. London and New York, Routledge 1994, s. 309.

¹⁹FRIEDLANDER, E. J. – LEE, J.: Feature Writing for Newspapers and Magazines. The Pursuit of Excellence. New York, HarperCollins College Publishers 1996, s. 2.

²⁰RICH, C.: Writing and Reporting News. A Coaching Method. Belmont, California 94002, Wadsworth Publishing Company 1994, s. 28.

²¹MOTT, F. L.: The News In America. Cambridge, Massachusetts, Harvard University Press 1962, s. 32.

²²WOLSELEY, R. E. – CAMPBELL, L. R.: EXPLORING JOURNALISM with Emphasis on its Social and Professional Aspects. Englewood Cliffs, N. J., Prentice-Hall, Inc. 1959, s. 488.

kým *hard news* má predovšetkým informatívny ráz. Treba však zdôrazniť, že ani zábavnosť nemožno v prípade tohto druhu správy absolutizovať, lebo jestvujú *soft news*, ktoré sú vyslovene informatívne. Rovnako princíp nečasovosti či nadčasovosti nemožno spájať jednostranne len so *soft news*. „Aj keď mnohé fičre sú rovnako časové ako správy (rozumej *hard news*, pozn. J. V.), záujem čitateľa o autorov fičrov nemôže závisieť od časovosti. Jednoduchá prezentácia faktov, ktoré vyplývajú z prebiehajúcich udalostí, im nesvedčí. Lebo fakty v nich použité musia obsahovať farbu i život, pozadie i interpretáciu, imaginatívnu percepciu ľudí, ale aj životné postavenie a strohý, jasný spôsob vyjadrovania sa.“²³ Rozdielny charakter oboch druhov správ sa premieta aj do ich štruktúry. **Kým pre *hard news* je charakteristická štruktúra obrátenej pyramídy, *soft news* využíva predovšetkým chronologickú štruktúru, v ktorej najvýznamnejšie fakty sa nachádzajú na konci (nie na začiatku).**

(Dokončenie štúdie s uvedením anglického resumé bude v nasledujúcom čísle 4/2000.)

Adresa autora: prof. PhDr. Juraj Vojtek, CSc., Katedra žurnalistiky FiF UK, Štúrova 9, 811 02 Bratislava

T: 07/5296 4192, F: 07/5292 6530, e-mail:kzur@fphil.uniba.sk

²³RIVERS, W. L. – WORK, A. R.: Writing for the Media, C. d., s. 87.